

Jaarrapport 2015

Agentschap Inspectie RWO - cel onroerend erfgoed

Inleiding

Inspectie onroerend erfgoed is een klein maar professioneel team, dat zich in 2015 niet alleen het nieuwe onroerenderfgoeddecreet eigen diende te maken, maar dat ook de voorbereidingen van de transitie naar LNE diende te ondergaan.

Algemene evaluatie van het gevoerde handhavingsbeleid inzake onroerend erfgoed

In 2015 is alvast ingezet op de prioriteiten. Bij de verwerking van klachten is voorrang gegeven aan 1) erfgoed dat zonder onmiddellijk optreden verloren dreigt te gaan, 2) schadelijke misdrijven of inbreuken in uitvoering, 3) dossiers waarin verjaring dreigt, 4) dossiers waarin de bevoegde minister om handhavingsacties verzoekt (positief injunctierecht), 5) optreden op vraag van gerechtelijke instanties. Ook aan inbreuken door overheden werd de nodige aandacht besteed. De overige dossiers werden afgehandeld volgens de beschikbare capaciteit.

Niet onbelangrijk is dat ook door een herschikking van het inspectieteam de verschillen in frequentie van optreden tussen de provincies duidelijk werden afgevlakt.

Maar 2015 was ook op zich een belangrijk jaar voor onroerend erfgoed. Op 1 januari 2015 is namelijk het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 in werking getreden (met uitzondering van het luik archeologie dat nog niet in werking is getreden; voor beschermde archeologische sites geldt het decreet echter wel). Het minste dat kan gezegd worden van het hoofdstuk handhaving is dat het heel vernieuwend is en dat het anders handhaven mogelijk maakt. Ook het handhavingsprogramma werd in 2015 goedgekeurd, namelijk op 27 november 2015.

Een (nog) intense(re) samenwerking met het Agentschap Onroerend erfgoed was hiervan het gevolg, ook al behield elk agentschap haar specifieke taken.

De focus lag bij het voorkomen en herstellen van schade aan erfgoedwaarden, veeleer dan bij het sanctioneren/beboeten. Er is ook geprobeerd om schade te beperken door snel te reageren (met als doel het vermijden van het zogenaamde “point of no return”). Daarnaast was het principe dat “de schadeveroorzaker betaalt” (te vergelijken met het beginsel “de vervuiler betaalt” in de milieuwetgeving) niet onbelangrijk. Uit de praktijk is gebleken dat handhaving echter niet blind mag zijn voor economische wetmatigheden. Zo is succesvolle herbestemming vaak een garantie voor het voortbestaan van het erfgoed. Een brede waaier van handhavingstechnieken staan ter beschikking : zachte handhaving (raadgeving, aanmaning), gerechtelijke handhaving, bestuurlijke handhaving (stakingsbevel, bestuursdwang, last onder dwangsom), financiële handhaving (terugvordering premies), maar ook minnelijke schikking. Verder wordt duidelijk welke handhavingstechnieken in 2015 werden gebruikt. Daarnaast introduceerde het nieuwe decreet een breed palet aan

herstelvormen : herstel in de oorspronkelijke staat, reconstructie, compensatie en schadevergoeding (in die volgorde). De toekomst zal uitwijzen hoe de nieuwe herstelvormen in de praktijk worden aangewend.

Eind 2015 zijn een aantal overheidsopdrachten gegund (zie verder). Het belang hiervan mag niet onderschat worden. Zij kunnen namelijk ingezet worden voor het opstellen van herstelmaatregelen, het ambtshalve uitvoeren van voorlopige instandhoudingswerken, beveiligingswerken of werken in het kader van bestuursdwang.

In 2015 werd ook de module onroerend erfgoed in BREDERO in gebruik genomen en werd volop ingezet op digitalisering.

Daarnaast werd de eerste fase van de Handhavingsdatabank onroerend erfgoed afgerond. In de eindfase zullen de gegevens dan online staan op het web.

Tenslotte werd, in samenwerking met het Agentschap Onroerend erfgoed, ingezet op communicatie rond het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet.

Specifieke evaluatie van de inzet van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten

Klachten/Vragen tot interventie/ambtshalve opsporing

Het merendeel van de klachten/vragen tot interventie in de sector onroerend erfgoed zijn afkomstig van erfgoedconsulenten, maar ook parlementaire vragen, vragen van burgers of van gemeenten, kantschriften van het parket en persberichten zijn vaak de aanzet tot het opstarten van een handhavingsdossier.

Bovendien kan een onderzoek ter plaatse een inbreuk in de omgeving aan het licht brengen. Een aantal keren is er sprake van ambtshalve opsporing.

Het aantal klachten is sowieso echter maar het topje van de ijsberg, gelet op de meer dan 13.000 beschermingen. Daarnaast zijn er ook de overtredingen aan niet-beschermd archeologisch patrimonium.

Aanmaningen

Bedoeling is om actiever in te spelen op probleemsituaties en bij te dragen tot de actieve monitoring van beschermd erfgoed in nauwe samenwerking met het agentschap Onroerend Erfgoed.

Aanmaningen werden in de meeste gevallen verstuurd door het agentschap Onroerend erfgoed. Vaak worden aanmaningen ook nog voorafgegaan door een raadgeving, die, indien opgevolgd, een afhandeling in het kader van de eigenlijke handhaving overbodig maakt.

De praktijk van aanmaningen bestond reeds in het verleden bij het Agentschap Onroerend erfgoed, namelijk vóór het effectief inschrijven ervan in het Onroerenderfgoeddecreet. Herstelmaatregelen in het kader van aanmaningen worden nu echter meer geconcretiseerd en er wordt een strikte uitvoeringstermijn vooropgesteld. Indien geen gevolg wordt gegeven aan de aanmaning, geldt in elk geval een aangifteplicht bij de Erfgoedinspectie.

Het opmaken van aanmaningen zou op termijn het aantal processen-verbaal doen dalen.

Processen-verbaal en verslagen van vaststelling

Het aantal processen-verbaal (98) is licht gestegen. Het opstellen van processen-verbaal in de sector onroerend erfgoed vergt een zeker professionalisme, zodat ongeveer 95% van de processen-verbaal opgemaakt werden door de Erfgoedinspectie.

Er werden geen verslagen van vaststelling opgesteld.

Stilleggingen

In een aantal gevallen volstaat een inspectie met opmaak van proces-verbaal niet, maar is een staking van de handelingen noodzakelijk.

Het aantal stilleggingen (10) is gestegen ten opzichte van vorig jaar.

Dit heeft o.a. te maken met het feit dat het nieuwe decreet onroerend erfgoed de sanctionering van een doorbreking mogelijk maakt, hetzij via vervolging door het parket, hetzij via een alternatieve bestuurlijke geldboete. Voorheen ontbrak deze mogelijkheid en diende, waar mogelijk, de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening aangewend.

In dossiers verwaarlozing hebben stilleggingen uiteraard geen zin, hier dient de overtreder juist aangezet tot handelen.

Herstelvorderingen

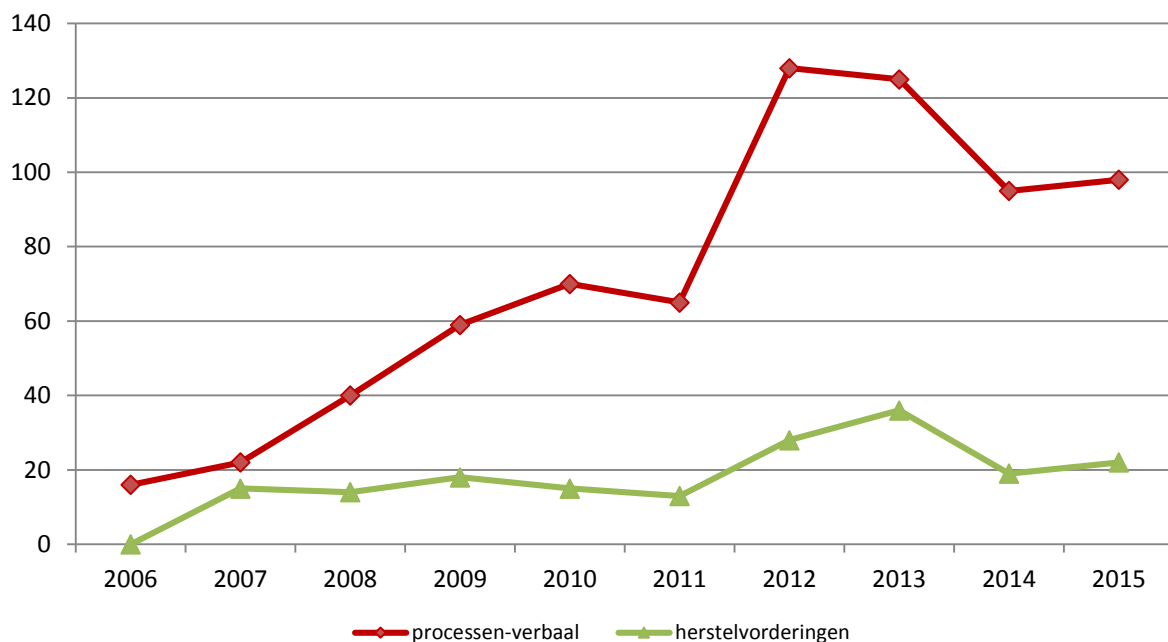
Het aantal herstelvorderingen (22) is licht gestegen.

Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet een breed gamma van herstelinstrumenten, waarvan de inleiding van een herstelvordering voor de strafrechter of (in principe na sepot door het parket) voor de burgerlijke rechter er één is.

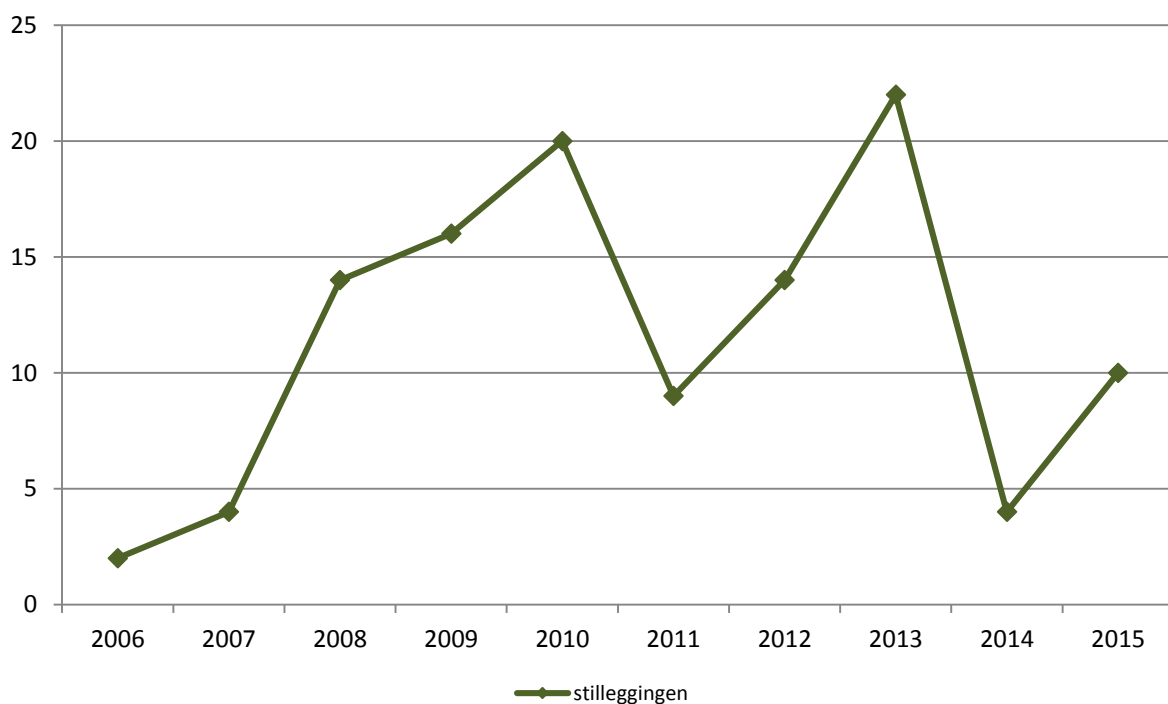
Voor elk schadeherstel wordt de handhavingstechniek ingezet die het meest geschikt is om met zo weinig mogelijk middelen en risico's een zo goed mogelijk resultaat neer te zetten. Het is dus mogelijk dat voor een minnelijke schikking (met als voorwerp een volledige restauratie) wordt gekozen in plaats van een herstelvordering in te leiden voor de rechtbank. Cijfers zeggen dus niet alles.

Ook de kwaliteit van de herstelvorderingen blijft een belangrijk item. Een herstelvordering dient immers zo concreet mogelijk te zijn en weinig ruimte te laten voor interpretatie wil zij niet worden afgewezen door de rechter of een titel opleveren die zeer moeilijk uitvoerbaar is. Het opstellen van een herstelvordering is in elk geval teamwerk en veronderstelt een doorgedreven samenwerking tussen de erfgoedconsulenten van het Agentschap Onroerend Erfgoed, die inhoudelijke elementen aanleveren, en de Erfgoedinspectie, die deze inhoud beoordeelt en de procedurele en operationele aspecten bewaakt. De opzet is in elk geval een meer actieve overheid, die zelf de nodige gegevens verzamelt als die niet onder de vorm van een premie- of toelatingsaanvraag door de burger geleverd wordt.

Inspectie Onroerend Erfgoed: evolutie processen-verbaal en herstellvorderingen

Inspectie Onroerend Erfgoed: evolutie stilleggingen

Exclusieve bestuurlijke geldboetes

Het betreft hoofdzakelijk geldboetes die kunnen worden opgelegd naar aanleiding van handelingen of nalatigheden in het kader van informatieplichten en een aantal bepalingen inzake archeologie.

Er werden in 2015 geen handelingen of nalatigheden geverbaliseerd die een exclusieve bestuurlijke geldboete konden genereren.

Alternatieve bestuurlijke geldboetes

In 2015 werd slechts één doorbreking van een stillegging, gevolgd door een beslissing van niet strafrechtelijke behandeling door de procureur des Konings vastgesteld (één van de gevallen waarin een alternatieve bestuurlijke geldboete kan worden opgelegd). In casu werd echter geen alternatieve bestuurlijke geldboete opgelegd aangezien de feiten als poging tot wanbedrijf werden gekwalificeerd en dus niet strafbaar zijn.

Bestuursdwang en last onder dwangsom

In 2015 werd nog geen delegatie verleend voor de beroepsmogelijkheid bij bestuurlijke maatregelen. Bovendien werden de raamovereenkomsten, van belang indien de Erfgoedinspectie zelf zou moeten uitvoeren indien geen gevolg wordt gegeven aan bestuursdwang, pas in december 2015 goedgekeurd.

Dit heeft tot gevolg dat de Erfgoedinspectie in 2015 nog geen bestuurlijke maatregelen kon opleggen, maar voorlopig nog haar toevlucht heeft genomen tot de burgerlijke dagvaarding en het kortgeding.

Minnelijke schikkingen

De minnelijke schikking bleek in 2015 hét instrument bij uitstek om een aantal vastgelopen dossiers in beweging te krijgen.

4 minnelijke schikkingen werden ondertekend en 1 akkoordvonnis (te vergelijken met een minnelijke schikking, maar dan geacteerd door een rechter) uitgesproken. Nog andere dossiers zijn in onderhandeling voor een minnelijke schikking.

Het instrument van de minnelijke schikking biedt dan ook belangrijke voordelen zowel voor de partijen (verlengde termijnen, vrijstelling van toelating/vergunning, geen verlies van recht op premie) als voor het Vlaams Gewest (zelfde gevolgen als rechterlijke titel met dwangsom en machtiging tot indeplaatsstelling, zekerheden).

Terugvordering premies

In eenzelfde dossier werd, tegelijk met een minnelijke schikking, een dading afgesloten, strekkende tot betaling van een éénmalig bedrag in ruil voor het verzaken aan het regresrecht op de premie. De dading wordt verantwoord 1) door het feit dat er op dit ogenblik nog geen rechtspraak voorhanden is met betrekking tot de uitoefening van het regresrecht en de dading het aan dit regres verbonden procesrisico wegneemt, 2) door het feit dat een regres van de premie de uitvoering van de door de rechter bevolen werken zou verhinderen, met belangrijke financiële risico's voor het Vlaamse Gewest tot gevolg.

Overzicht van de beslissingspraktijk van de parketten inzake het al dan niet strafrechtelijk behandelen van een vastgesteld misdrijf onroerend erfgoed

In 2015 werd hoofdzakelijk geseponneerd omwille van volgende redenen :

- Regularisatie
Hiermee kon zowel bedoeld worden dat het goed in de oorspronkelijke toestand was hersteld of dat het herstel bezig is, als dat een vergunning/toelating werd bekomen.
Dit betekent echter niet dat het herstel / de vergunning / de toelating ook correct werd uitgevoerd, opvolging blijft dus noodzakelijk.
- Andere prioriteiten
- Beperkte maatschappelijke weerslag
- Pretoriaanse probatie dwz. dat het parket de seponeringsbeslissing verbindt aan de naleving van bepaalde voorwaarden
- Onvoldoende bewijs
- Dader onbekend
- Wanverhouding als gevolg van erfenis, meerdere mede-eigenaars

Het sepotbeleid zal in elk geval aan bod komen op een volgend overleg met de parketten.

Voorbeelden van interventies

ANTWERPEN

Lier, Grote Markt 37

Zonder voorafgaande stedenbouwkundige vergunning werden werken uitgevoerd aan het interieur van een beschermd monument. De werken werden stilgelegd door het agentschap inspectie RWO en proces-verbaal werd opgesteld. Ondertussen werd een voorwaardelijke vergunning verleend.

Situatie 2015

Onze-Lieve-Vrouw-Waver, Vinkenhofstraat 44

De gebouwen Vinkenhofstraat 36-44 zijn sedert 2013 beschermd als monument. De eigenaar voerde ingrijpende verbouwingswerken uit aan zowel exterieur als interieur. De werken werden stilgelegd door het agentschap inspectie RWO en er werd proces-verbaal opgesteld.

Situatie 2015

LIMBURG

Monumentale hoeve en duifhuis zgn. “hoeve Coenegrachts” te Riemst

Sedert de bescherming als monument en dorpsgezicht in 1995 werden er, met uitzondering van herstellingswerken naar aanleiding van een gedeeltelijke instorting in 2006, geen herstel- of onderhoudswerken meer uitgevoerd aan het gebouw. Nochtans bleek toen al duidelijk dat er dringend onderhoudswerken moesten worden uitgevoerd. De eigenaars werden meerdere malen gewezen op het belang van de instandhoudings- en onderhoudsplicht. Na het opstellen van een aanvankelijk proces-verbaal in 2014, werd in 2015 een navolgend proces-verbaal opgesteld.

Aangezien de hoeve inmiddels werd verkocht en de nieuwe eigenaar een duidelijk plan heeft met de site, wordt nog even gewacht met het inleiden van de herstellenvordering om de onderhandelingen met het agentschap Onroerend Erfgoed en de nieuwe eigenaar alle kansen te geven.

Foto's navolgend proces-verbaal d.d. 03/11/2015

Riemst, Sint-Hubertusstraat: mergelschuur

In 2014 werd proces-verbaal opgesteld met betrekking tot de bouwvallige toestand van de mergelschuur. Bovendien werd, zonder de vereiste vergunning, een veranda opgericht tussen de woning en de schuur. Naar aanleiding van dit proces-verbaal en schriftelijke aanmaningen door onroerend erfgoed Limburg, werden herstellingswerken aan het dak uitgevoerd. Ondertussen lopen besprekingen tussen de eigenaar en onroerend erfgoed om naar een oplossing te zoeken met betrekking tot de wederrechtelijk opgerichte veranda en het verder herstel van de muren.

Toestand 2014

Toestand 2015: herstellde dakconstructie en dakbedekking

Lanaken, kasteel Oud-Rekem

In 2014 werd proces-verbaal opgesteld naar aanleiding van de bouwvallige staat van één van de torens van Kasteel d'Aspremont-Lynden. Omdat de eigenaar niet overging tot herstel, werd in 2015 een herstellvordering overgemaakt aan het parket van de Procureur des Konings. Ondertussen werd een architect aangesteld en werd een onderzoek gevoerd naar de oorzaak van de verzakking en gedeeltelijke instorting. Er dient op korte termijn actie te worden ondernomen zodat een instorting van de toren kan worden vermeden.

Kasteel d'Aspremont-Lynden

Instorting parement noordwestelijke toren

OOST-VLAANDEREN

Gent, Putstraat, beschermd landschap

Een perceel, gelegen in een beschermd landschap, werd opgehoogd en is aan het verbossen waardoor het oorspronkelijk uitzicht en de bijhorende landschapskenmerken van het landschap worden aangetast. De betrokkenen werden door het agentschap onroerend erfgoed aangemaand om het beschadigde landschap te herstellen. Na het uitblijven van een reactie werden een proces-verbaal en een herstellvordering opgemaakt.

Situatie 2011 na de ophoging

Situatie 2015: het perceel is aan het verbossen

Oosterzele, Walzegem 33, Hoeve Waterhof

Nadat de eigenaar een stedenbouwkundige vergunning verkreeg, vatte hij de werken aan zonder de vereiste toelating van het agentschap onroerend erfgoed. De werken werden stilgelegd door het agentschap inspectie RWO. De eigenaar is momenteel in onderhandeling met het agentschap onroerend erfgoed voor het bekomen van een toelating.

Situatie 2015

Gent, Broekkantstraat 19, Hof ten broecke

Nadat de eigenaar al meerdere malen op zijn onderhouds- en instandhoudingsplicht was gewezen, werd een proces-verbaal opgemaakt wegens ernstige verwaarlozing van de schuur. Doordat er een kandidaat koper is, wordt nagegaan wat zijn intenties zijn in verband met de restauratie van het pand.

Situatie 2015

Gent, Koningsdonkstraat 120, hoeve

Een deel van de hoeve werd, in strijd met de afgeleverde vergunning, gesloopt en heropgebouwd. De werken werden stilgelegd. Naar aanleiding van dit stakingsbevel zijn gesprekken met het agentschap onroerend erfgoed en de dienst Monumentenzorg opgestart om een vergunning te bekomen.

Situatie 2015

VLAAMS-BRABANT

De pastorie van de O.-L.-Vrouwparochie, Sint-Annastraat te Tielt-Winge (O.-L.-Vrouw-Tielt)

Naar aanleiding van een krantenartikel werd informatie ingewonnen met betrekking tot de toestand van de als monument beschermde pastorie.

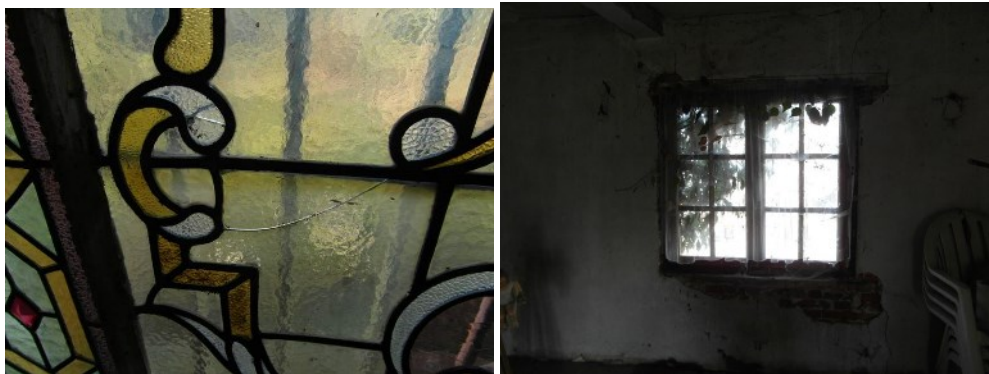
Omdat uit deze informatie bleek dat het pand in slechte staat zou zijn, werd er een inspectie uitgevoerd door de erfgoedinspectie in aanwezigheid van een ambtenaar van de gemeente Tielt-Winge en een afgevaardigde van de Kerkfabriek. Proces-verbaal werd opgemaakt.

Omdat geen gehoor werd gegeven door de gemeente Tielt-Winge aan (meerdere) voorstellen van de erfgoedinspecteur om de mogelijkheden van een minnelijke schikking samen te bespreken, werd noodgedwongen een herstellvordering opgemaakt en een burgerlijke procedure opgestart.

Foto's proces-verbaal d.d. 05/03/2015

- De trap aan de achterzijde van de pastoriwoning is in slechte staat, het voegwerk is grotendeels verdwenen waardoor de treden in natuursteen los komen te zitten en beginnen barsten.
- De kelder staat onder water en kan niet betreden worden. De pomp die werd gemonteerd, is defect. Op de foto genomen vanop de keldertrap onderaan is te zien dat het water in de muren en houten deuren trekt.

- Het gekleurde glas-in-loodraam is plaatselijk gebarsten.
- Verschillende ramen van de pastoriwoning zijn aan het inrotten, de verlaag bladdert af. De klimplanten groeien door de beschadigde ramen.

- Er zijn duidelijk sporen van houtborende insecten aanwezig (uitvlieggaten in houtwerk).
- De plafonds zijn plaatselijk zwaar beschadigd, het pleisterwerk is afgevallen en het houten lattenwerk is zichtbaar.

De voormalige oktrooigebouwen, gelegen Brusselsestraat 203 te Leuven

Naar aanleiding van een krantenartikel werd door het agentschap Inspectie RWO informatie opgevraagd bij het agentschap Onroerend Erfgoed met betrekking tot het als monument en stadsgezicht beschermde pand. Hierop werd vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed contact opgenomen met de eigenaar, die een stand van zaken overmaakt met betrekking tot de plannen met het beschermd monument. Er wordt een inspectie gepland waarbij de architecten van de eigenaar aanwezig zijn. Door middel van een hoogtewerker kan de inspectie veilig verlopen.

In het verleden werden reeds bouwkundige inspecties door de V.Z.W. Monumentenwacht uitgevoerd. Uit deze inspectierapporten blijkt dat de toestand toen al matig tot slecht was. Na vergelijking van het fotomateriaal van toen en nu is echter duidelijk dat een ravage is aangericht door ernstige verwaarlozing en het verzaken aan de onderhoudsplicht.

Foto's aanvankelijk proces-verbaal d.d. 28/05/2015

Exterieur:

- Het plat dak van het oktrooigebouw is volledig ingestort met inzakking van de bovenste verdieping tot gevolg.
- Op de dakrand en tussen de gevelstenen groeien er planten en zijn er mossen aanwezig.
- Het schrijnwerk is ernstig verweerd, het hout is ingerot, de verflagen komen los en bladderen af. Sommige ruiten van de vensters zijn gebarsten.
- Van de aanbouw zijn de ruiten verwijderd, er groeit klimop tegen deze constructie.

Interieur:

- Op het gelijkvloers zijn er grote delen van muren en plafonds op verschillende plekken ingestort. Het houtwerk van de plafonds is grotendeels ingerot. De vloer ligt vol met puin en beschadigd vast meubilair.
- Op de eerste verdieping zijn de plafonds ernstig beschadigd. Grote delen van het pleisterwerk en houten latwerk zijn naar beneden gevallen. De houten vloer ligt vol brokstukken waartussen planten groeien.
- Op de zolderverdieping werd een blauwe plastiek aangebracht over de beschadigde houten vloerconstructie.

WEST-VLAANDEREN

Damme, Nieuwdorpstraat 43, kasteel Vanreybrouck

Naar aanleiding van het uitvoeren van werken zonder de nodige vergunning, werd een proces-verbaal opgemaakt. De uitgevoerde werken zijn ook in strijd met de wetgeving VCRO. Ook hiervoor werd een proces-verbaal opgemaakt.

Situatie 2015

Oostende, Van Iseghemlaan, burgerhuizen in art-decostijl

Er werd in augustus 2015 een proces-verbaal opgesteld voor verwaarlozing van de burgerhuizen. Eind 2015 is de toestand nog steeds onveranderd.

Situatie 2015

Voorbeelden realisaties ten gevolge van optreden Inspectie Onroerend Erfgoed

Naast de voorbeelden hieronder vermeld, zijn ook in tal van dossiers besprekingen lopende met het oog op herstel.

ANTWERPEN

Antwerpen, kerktoren Wilmarsdonk

In 2013 werd proces-verbaal opgesteld m.b.t. de verwaarlozing van de beschermde kerktoren van Wilmarsdonk. Ondertussen werden de meest dringende werken uitgevoerd, waaronder het verwijderen van onkruid, het tijdelijk dichten van het dak, het verwijderen van afval in de toren. Met het oog op het definitieve herstel wordt een restauratiedossier voorbereid.

2013: verwaarlozing

2015: fase 1 – dringende werken uitgevoerd

Antwerpen, Jezuïetenrui

Het hoekpand gelegen aan de Jezuïetenrui werd volledig ontdaan van de sierbepkeistering. Deze werken werden uitgevoerd zonder de vereiste vergunning. De werken werden stilgelegd en proces-verbaal werd opgesteld. Naar aanleiding van de herstelvordering die werd overgemaakt aan het parket van de procureur des Konings, is de eigenaar vrijwillig overgegaan tot herstel.

Mortsel, Kapellelei 32

De als monument beschermde toegangspoort van Villa “De Witte Vaas” werd gedeeltelijk gesloopt. Van deze feiten werd door inspectie RWO proces-verbaal opgesteld waarna een herstelvordering werd overgemaakt aan het parket van de procureur des Konings. De eigenaar is uiteindelijk overgegaan tot herstel van het metselwerk en restauratie en herplaatsing van het schrijnwerk.

2012: gedeeltelijke sloop van de toegangspoort

2015: heropgebouwde toegangspoort met herplaatsing van het originele schrijnwerk

Herenthout, Itegemsesteenweg

In strijd met de verleende vergunning werd een weg aangelegd in beschermd landschap. De weg werd breder uitgevoerd en ook het materiaalgebruik werd niet uitgevoerd conform de vergunning. Nadat proces-verbaal en een herstelvordering werden opgesteld, werd de wegnis aangepast conform de verkregen vergunning: de weg werd versmald en omgevormd tot 2-sporenpad.

2013: aanleg weg

2015: weg conform de vergunning

Mol-Gompel, Casino

In 2012 werd proces-verbaal opgesteld m.b.t. de verwaarlozing van het Casino van Gompel. Een herstellvordering werd overgemaakt aan het parket van de procureur des Konings. Ondanks dit lopende handavingsdossier, ontving onze dienst herhaaldelijk klachten dat de ramen opzettelijk werden geopend en grote openingen in de bedaking werden gemaakt. Bovendien was het pand makkelijk toegankelijk en werden regelmatig vernielingen aangericht door onbekenden. Ondanks de herhaalde schriftelijke aanmaningen aan de eigenaar, werden er geen stappen ondernomen om het pand te behoeden voor verder verval. Pas nadat een kortgedingprocedure werd aangespannen, is de eigenaar overgegaan tot het nemen van de meest dringende maatregelen, met name dichtleggen van de bedaking, afsluiten van ramen en deuren, opruimen van het afval in het gebouw.

2014: verwaarlozing: openingen in de bedaking, openstaande ramen

2015: procedure kortgeding: gebouw werd opnieuw winddicht gemaakt, het pand werd opgeruimd

LIMBURG

Sint-Apolloniakapel te Riemst (Genoelselderen)

In 2012 werd reeds proces-verbaal opgemaakt voor de verwaarlozing van dit beschermd monument.

Eind juni 2015 werd door de erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd de wederrechtelijke werken in uitvoering stop te zetten aangezien er geen toelating was gegeven.

Het agentschap Inspectie RWO ging ter plaatse.

Daarna werden onderhandelingen opgestart tussen de eigenaars, het agentschap Onroerend Erfgoed en de intergemeentelijke erfgoedconsulent.

Naar aanleiding van de toelating voor het uitvoeren van herstelwerken d.d. 08/09/2015 verleend door het agentschap Onroerend Erfgoed, begeeft het agentschap Inspectie zich in oktober 2015 opnieuw ter plaatse. Er wordt vastgesteld dat de kapel op afdoende wijze afgesloten is voor het publiek en dat op de nadar het bord "verboden toegang" hangt. Voor de rest is de toestand ongewijzigd, de werken werden nog niet opnieuw aangevat.

Tegen eind 2015 worden de restauratie- en herstelwerken wel aangevat.

Exterieur:

- Herstellingswerken aan het inkomportaal, dat door vandalisme werd beschadigd.
- Herstel van metsel- en voegwerk aan de buitenzijde van de kapel.
- Terug aanbrengen van een witte kaleilaag aan de buitenzijde.

Interieur:

- De beschadigde en loszittende pleisterlaag is, waar nodig, verwijderd.
- Het voegwerk van het gewelf werd hersteld.

OOST-VLAANDEREN

Gent, Sint-Pietersplein 61, burgerhuis

Nadat er een proces-verbaal was opgemaakt voor de verwaarlozing van het pand, is de eigenaar vrijwillig overgegaan tot herstel van het burgerhuis.

2012: verwaarloosd burgerhuis

Situatie eind 2015

VLAAMS-BRABANT

De elektromechanische maalderij Wierinckx en de onmiddellijke omgeving van de Gasthuismolen te Lubbeek

De huidige toestand van het monument en de gebouwen gelegen in het beschermde dorpsgezicht is tot stand gekomen na verbouwingswerken uitgevoerd in 2008 waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning of machtiging afgeleverd. In 2008 werd reeds proces-verbaal opgemaakt.

Op 13/08/2015 werd bij proces-verbaal vastgesteld dat alle bij vonnis van 14 mei 2013 van de Correctionele Rechtbank te Leuven en bij arrest van 3 februari 2014 van het Hof van Beroep te Brussel bevolen werken van fase 1 zijn uitgevoerd.

Op 12/10/2015 werd bij proces-verbaal vastgesteld dat alle bij vonnis van 14 mei 2013 van de Correctionele Rechtbank te Leuven en bij arrest van 3 februari 2014 van het Hof van Beroep te Brussel bevolen werken van fase 2 zijn uitgevoerd.

Foto 25/03/2009

Foto 28/07/2015

fase 1

- Het buitenschrijnwerk werd uitgevoerd naar oorspronkelijk model en naar oorspronkelijke kleurstelling.
- De weggenomen dievenijzers werden herplaatst naar oorspronkelijk model.
- De dakbedekking werd vervangen door een historische verantwoorde bedekking.
- De betonnen keermuren aan straatzijde dienden verwijderd te worden in navolging van de oorspronkelijke toestand.

Fase 2:

- Het molengeheel werd volledig maalvaardig hersteld, met reconstructie (maximaal hergebruik van het aanwezige materiaal) van de verdiepingsconstructie met moer- en kinderbalken.

Foto's genomen voor het herstel

Foto's genomen na uitvoeren van de herstelmaatregel

WEST-VLAANDEREN

Zuierenkerke, Biezenstraat 3, Poldermolen

In 2015 werd de laatste hand gelegd aan de herstellingswerken zoals bevolen in het vonnis van de correctionele rechtbank te Brugge op 16 november 2011.

2008: verwaarloosde molen

Situatie in 2015

Beernem – Noendreef 3, Goed van Boqaerde

De als monument en dorpsgezicht beschermde vakantiehoeve werd verbouwd zonder de nodige vergunning. Daarnaast werd vertuining van het historisch erf vastgesteld waardoor het historisch karakter van de hoeve teniet wordt gedaan. Na de opmaak van een proces-verbaal en herstellenvordering is de eigenaar in 2015 overgegaan tot vrijwillig herstel waardoor een deel van de inbreuken reeds ongedaan gemaakt zijn.

Situatie 2014

Situatie 2015

Anzegem – Landergemstraat 34, Landergemmolen

Nadat de eigenaar al meerdere malen op zijn onderhouds- en instandhoudingsplicht was gewezen, werd op 05/09/2014 een proces-verbaal opgemaakt wegens ernstige verwaarlozing van de houten staakmolen. De molen werd in 2015 gestut waardoor het gevaar geweken is dat hij zal instorten. De restauratie is nog niet aangevat.

Situatie 2014

Situatie 2015

Voorbeelden minnelijke schikking

ANTWERPEN

Laakdal, Stoomzagerij

Op 13 oktober 2015 werd een minnelijke schikking gesloten voor de Stoomzagerij in Laakdal. Deze site omvat naast industriële gebouwen ook beschermde machines. Het herstel beoogt de volledige uitvoering van de werken zoals opgenomen in het door onroerend erfgoed ontvankelijk verklaarde premiedossier. Het ontwerp voorziet naast het herstel van de beschermde gebouwen tevens het oprichten van nieuwe houten traveeën zodat de waardevolle beschermde machines in hun originele opstelling behouden kunnen blijven.

Er geldt een dubbele hersteltermijn: de werken dienen te worden uitgevoerd binnen een termijn van vijf jaar te rekenen vanaf de uitbetaling van de eerste schijf van de aangevraagde restauratiepremie én uiterlijk binnen de acht jaar te rekenen vanaf de datum van het verlijden van de akte minnelijke schikking.

Ontwerp met 2 nieuwe houten traveeën (rechts) op de plaats van de gesloopte bedrijfsgebouwen. De machines kunnen zo in de originele opstelling behouden blijven

VLAAMS-BRABANT

Vakwerkhoeve, Sint-Petrusstraat te Landen

Op 26 november 2015 werd een minnelijke schikking gesloten met de nieuwe eigenaar. Deze betreft de uitvoering van fase 2 (fase 1 was reeds uitgevoerd in 2013) van de herstellenvordering, meer bepaald het volledig herstellen van de vakwerkhoeve met respect voor de architectuurhistorische waarden binnen een termijn van 4 jaar te rekenen vanaf de datum van de minnelijke schikking. Bij niet-uitvoering wordt een dwangsom verbeurd van 100 euro per dag vertraging. Tegelijk met de minnelijke schikking werd een dading afgesloten (zie hoger).

De vakwerkhoeve werd na de instorting volledig gedemonteerd. De materialen werden geïnt inventariseerd opgeslagen.

WEST-VLAANDEREN

Koksijde, La Vigie

Einde 2014 werd dit dossier als pilootproject opgestart voor de minnelijke schikking aangezien er reeds een goedgekeurde stedenbouwkundige vergunning en de bijkomende machtiging aanwezig waren vooraleer de gesprekken voor de schikking aangevat werden. Op 23 februari 2015 werd de minnelijke schikking ondertekend. Die houdt in dat de eerste fase tegen 1 januari 2016 moet afgewerkt zijn, de tweede fase tegen 1 januari 2018.

Toestand november 2010

Toestand maart 2016

Beernem (Oedelem)– Bruggestraat, Huis Maes

Op 12 maart 2015 werd de minnelijke schikking gesloten voor het huis “Maes” te Beernem, dit op vraag van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge om een verzoeningspoging tussen de partijen te bewerkstelligen. In deze overeenkomst werd het volledige herstel van de woning in verschillende fasen vastgelegd, dit op basis van een uitgewerkt bestek. Een eerste fase diende uitgevoerd te zijn uiterlijk op 31 oktober 2015 en de uiteindelijke afwerking van de herstelwerken dient uitgevoerd te zijn binnen de vijf jaar. De eerste fase werd binnen de gevraagde termijn uitgevoerd.

Toestand juni 2009

Toestand oktober 2015: uitvoering van de dakwerken

Voorbeelden werkopdrachten (aanstellen experts)

De bevoegde overheid diende soms zelf een onderzoek te voeren in functie van het bepalen van de noodzakelijke werken voor het herstel.

ANTWERPEN

Moriaanstraat Antwerpen:

Het college van Burgemeester en Schepenen wilde overgaan tot sloop van het pand omdat werd geoordeeld dat de nog resterende gevels een risico vormden voor de openbare veiligheid. De expertise van de door inspectie aangestelde ingenieur wees uit dat, mits bijkomende stutten en deels ontmantelen van de bovenste metselwerkklagen, de nog resterende gevels konden behouden blijven. Op basis van het ingenieursverslag voerde de eigenaar de noodzakelijke stuttingswerken uit waardoor de gevels met erfgoedwaarde behouden konden blijven en zullen geïntegreerd worden in het voorziene vergunde bouwproject.

(Opmerking bij dit dossier : Voor de Rechtbank 1ste aanleg Antwerpen zetelend in kortgeding werd op 12 november 2015 een akkoordvonnis uitgesproken waarbij met de eigenaar werd overeengekomen dat de dringende werken dienen te worden uitgevoerd binnen de 3 maanden na de uitspraak op straffe van een dwangsom van 250 euro en het volledige herstel dient te worden uitgevoerd binnen 36 maanden na de uitspraak op straffe van een dwangsom van 200 euro.)

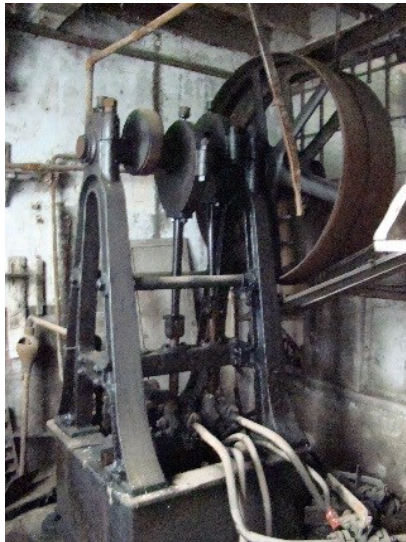

Willebroek, tegelfabriek

Op 1/09/2015 stortte het dak van de tegelfabriek deels in. De waardevolle machines in het atelier werden niet beschadigd, maar gezien de slechte staat waarin de gebouwen verkeren, is een nieuwe instorting zeer reëel. Op verzoek van inspectie stelde de ingenieur een stappenplan op waarin wordt beschreven welke dringende werken dienen te gebeuren om een nieuwe instorting te vermijden en op welke wijze de machines kunnen worden behoed voor verdere beschadiging. Op basis van dit stappenplan lopen momenteel besprekingen met de eigenaar om tot een oplossing te komen.

Deels ingestort dak

Machines atelier

Buitengevels

LIMBURG

Tongeren, Godgavestraat 7

De houten vakwerkhoeve bevond zich begin 2015 in erbarmelijke staat: het linkerdeel van het dak was ingestort, de lemen invulling van de muren was op meerdere plaatsen uitgevallen en het houten vakwerk was zwaar aangetast. Proces-verbaal werd opgesteld.

Midden 2015 werd het agentschap Inspectie RWO door de stad Tongeren op de hoogte gebracht van het gevaar voor de openbare veiligheid bij dit ernstig verwaarloosde monument. Gezien de specificiteit van dergelijke vakwerkbouw werd het advies van de ingenieur stabiliteit ingeroepen. De inspecteur Onroerend Erfgoed verzocht de burgemeester van de stad Tongeren een bevel te geven aan de eigenaars om in het kader van de openbare veiligheid de voorgevel te stutten zoals bepaald in het verslag van de stabiliteitsingenieur. Het bevel van de burgemeester werd gegeven op 4/9/2015.

In het najaar werd door inspectie RWO vastgesteld dat de werken niet conform het stabiliteitsverslag werden uitgevoerd. Hiervan werd opnieuw proces-verbaal opgemaakt. Na herhaalde aanmaningen van de inspecteur Onroerend Erfgoed om tot de dringende stuttingswerken over te gaan kreeg deze eind december het bericht dat de stuttingswerken werden uitgevoerd zoals gevraagd.

Het dossier wordt wel nog opgevolgd in het kader van het volledige herstel.

Foto's 5/3/2015 en 9/6/2015

2/12/2015 : stuttingswerken niet conform de vraag uitgevoerd

na aandringen inspecteur : stuttingswerken conform de vraag

WEST-VLAANDEREN

Delmerensmolen, Tielt

Een expert ging na welke maatregelen dienden te worden genomen om de veiligheid van omwonenden en passanten te garanderen.

Ingestort pand Rijselstraat, Kortrijk

In een adviesnota van de expert werd beschreven op welke wijze het pand kon worden gesloopt en tegelijk zoveel mogelijk bouw materiaal kon worden behouden.

LIMBURG : Heers – kasteel van Heers (bouwkundig erfgoed)

Dit dossier heeft ondertussen een vaste stek binnen het jaarverslag. De uitvoering van dringende instandhoudingswerken blijft cruciaal, maar eveneens werden onderzoeken uitgevoerd om tot een revalorisatie en een definitieve oplossing voor het kasteel, de aanleunende hoeve en het kasteeldomein te komen.

Zo werd in september 2014 een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen het agentschap Inspectie RWO en de Vlaamse Erfgoedkuis, met als voorwerp het opmaken van een ruimtelijke herontwikkelingsstudie, en, afhankelijk van de resultaten, een navolgend traject van marktverkenning, valorisatieprocedure en/of de financiële en juridische structurering van het project. Deze overeenkomst, genaamd “ruimtelijke herontwikkelingsstudie voor het Kasteel van Heers”, werd gefinaliseerd in januari/februari 2015. Er werd niet geopteerd voor een navolgend traject.

Begin 2015 werden nog enkele bedakingswerken uitgevoerd ter vervollediging van de algemene uitvoering van de nooddaken in 2010. Ondertussen bleken op verschillende plaatsen opnieuw waterlekken te zijn ontstaan. In samenspraak met de oorspronkelijke aannemer werd deze waterinsijpeling aangepakt.

Eveneens begin 2015 werden de kelderruimten onder het plein voor het kasteel geschoord, dit om een mogelijke instorting te voorkomen bij eventuele belasting door voertuigen of dergelijke. In maart 2015 werden tevens in de erker van een salon (gelijkvloerse verdieping / achtergevel), de balzaal (eerste verdieping) en in een slaapkamer (eerste verdieping) van het kasteel schoorsteigers aangebracht om instortingsgevaar van de erker, de plafonds en delen van de gevels boven een tweetal ramen te voorkomen.

In november / december 2015 werd het kasteel opgeruimd: alle mogelijke nutteloze belasting van de vloeren werd weggenomen. Tevens werd alle resterende inboedel verwijderd (ook ter ontmoediging van inbrekers en “ramptoeristen”, die frequent inbraken in het kasteel). Bij deze werken is geconstateerd dat de vloer boven één van de ateliers op instorten stond. Deze werd volledig onderschoord.

Schoringswerken in de balzaal (of “groene zaal”)

Schoringswerken in de slaapkamer op de eerste verdieping

Nieuwe raamcontracten

Om beter in te spelen op de nieuwe handhavingsprocessen werden meerdere aanbestedingen uitgeschreven, opgestart en eind 2015 toegewezen met als doel op een vlotte manier te kunnen inspelen op mogelijke vragen en te vermijden dat voor elke opdracht een nieuwe aanbestedingsprocedure diende te worden opgestart.

De daaruit vloeiende contracten hebben een looptijd van 4 jaar en omvatten volgende takenpakketten:

- het verlenen van technisch advies in functie van de specifieke stabiliteitsproblematiek voor de opmaak van processen-verbaal, herstellvorderingen, ondersteuning bij het uitwerken van de conclusies vanuit de afdeling en/of het behandelen van het verweer van tegenpartijen. Ook bij werken waarbij hoogdringende uitvoering vereist is kan het ingenieursteam ingeschakeld worden;
- het verlenen van bouwtechnische ondersteuning, meer bepaald het leveren van advies in functie van de analyse van de bestaande toestand, opzoeken van de referentietoestand, het opmaken van de nodige herstelmaatregelen, het opmaken van ramingen, ... Deze opdracht betreft de architecturale aspecten van de dossiers handhaving;
- het verlenen van advies in functie van het uitvoeren van vooronderzoeken inzake bouwkundig erfgoed in functie van het bepalen van verantwoorde ingrepen: uitvoeren van historisch / bouwhistorisch onderzoek (al dan niet in situ), opmaken van het schadebeeld, waardebeoordeling van onderdelen, voorstellen opmaken voor conservatieve / restauratieve maatregelen, historisch kleuronderzoek, uitvoeren van vrijleggingen en destructieve sonderingen;
- het uitvoeren van dringende instandhoudingswerken zoals: het dichten van daken, het afdekken van daken, herstellen van regenwaterafvoer, stabiliseren van scheuren, beschermen van gebouwonderdelen, ...;
- het afsluiten (kraakvrij maken) van beschermde panden en terreinen;
- het opruimen van gebouwen en terreinen

Stagebegeleiding

In 2015 werd de stage begeleid van twee studenten.

Een studente die werkzaam is bij de Nederlandse erfgoedinspectie liep stage als onderdeel van haar opleiding als rijksinspecteur. Tijdens deze stage was het de bedoeling om de studente kennis te laten maken met de manier van werken in het Vlaamse Gewest. De opdracht was om de praktische aspecten in relatie te brengen met de begrippen en theoretische kaders van toezicht en handhaving.

Een tweede studente liep stage in het kader van haar opleiding Monumenten-en Landschapszorg aan de universiteit Antwerpen. Deze stage had als doel om het werkveld beter te leren kennen en kennis te maken met de diverse aspecten van een job in de onroerenderfgoedzorg.

Gerechtelijke uitspraken

Een greep uit de uitspraken van hoven en rechtbanken :

Hof van Cassatie :

* Cass. 13 januari 2015 (betreft Tessenderlo, Tiendenschuur – verwaarlozing beschermd monument en dorpsgezicht) :

Het Hof van Cassatie heeft zich hier (voor de tweede maal) uitgesproken in een reeds lang aanslepend dossier, gekenmerkt door verschillende rechtszaken. Beklaagde had cassatieberoep ingesteld tegen het arrest van het Hof van Beroep te Gent van 29 maart 2013. Het Hof van Cassatie verwerpt nu echter dit beroep zodat de toegekende termijnen voor de 3 fasen een aanvang nemen vanaf 14 januari 2015. Na het verstrijken van de termijnen zullen de dwangsommen beginnen verbeuren.

In de beoordeling van het eerste middel stelt het Hof van Cassatie dat een dagvaarding in strafzaken slechts nietig kan worden verklaard wanneer een wezenlijk bestanddeel van de akte ontbreekt of wanneer vaststaat dat het recht van verdediging door die onregelmatigheid is miskend. In casu was dit niet het geval zodat de beslissing van het Hof van Beroep naar recht is verantwoord. Oordelend over het tweede middel stelt het Hof van Cassatie dat de beslissing over de niet-overschrijding van de redelijke termijn is verantwoord. “In strafzaken begint de periode voor de berekening van de redelijke termijn te lopen vanaf het moment dat een persoon het voorwerp uitmaakt van een vervolging, dit is vanaf het ogenblik dat hij is in verdenking gesteld of wegens enige andere daad van het opsporings- of gerechtelijk onderzoek onder de dreiging van een strafvervolging leeft, waardoor hij verplicht is bepaalde maatregelen te nemen om zich te verdedigen tegen de beschuldiging. Ingebrekestellingen door bestuurlijke overheden wegens de niet-naleving van zelfs strafrechtelijk gesanctioneerde bestuurlijke voorschriften vormen als dusdanig geen daden waardoor de in gebreke gestelde persoon onder de dreiging van een strafvervolging leeft en de redelijke termijn een aanvang neemt. In burgerlijke zaken neemt de periode voor de berekening van de redelijke termijn in de regel een aanvang op het ogenblik dat het geschil bij het rechtscollege wordt aanhangig gemaakt. Ingebrekestellingen door bestuurlijke overheden wegens de niet-naleving van bestuurlijke voorschriften doen de redelijke termijn in burgerlijke zaken niet aanvangen(..) De rechter oordeelt onaantastbaar of de redelijke termijn is nageleefd, rekening houdende met de omstandigheden van de zaak, meer bepaald de complexiteit ervan, het gedrag van de partijen en de houding van de gerechtelijke instanties.” Ook het derde middel wordt niet aanvaard. Bij de beoordeling bevestigt het Hof van Cassatie nogmaals de equivalentieleer uit het arrest van 23 november 1999 inzake Gent, Sint-Annaplein en stelt : “Indien de dader van het misdrijf tot het ontstaan van de schade heeft bijgedragen, in die zin dat zonder dit misdrijf de schade, zoals in concreto vastgesteld, niet zou zijn ontstaan, strekt het te zijnen laste te bevelen herstel zich uit tot de gehele schade, zonder dat daarbij moet worden onderzocht of bij afwezigheid van een ander feit diezelfde schade niet zou zijn ontstaan.”

Ondertussen werden fase 1 en 2 uitgevoerd.

Hoven van Beroep, oordelend in burgerlijke/correctionele zaken :

* Hof van Beroep Antwerpen 4 september 2015 (betreft Mechelen, Hof van Cortenbach – verwaarlozing beschermd monument) :

De oorspronkelijke eigenaar had beroep ingesteld tegen de beschikking van de milieustakingsrechter te Mechelen van 3 april 2014 die de vordering van de gemachtigde ambtenaar onroerend erfgoed (nu inspecteur onroerend erfgoed) gegrond had verklaard, de gevraagde herstelmaatregelen had opgelegd en de mogelijkheid had voorzien tot ambtshalve uitvoering bij niet-herstel. De inspecteur onroerend erfgoed had incidenteel beroep ingesteld aangezien er slechts een dwangsom voor de 1^e fase was toegekend.

Het Hof van Beroep te Antwerpen oordeelt nu dat de verwaarlozing niet onder het toepassingsgebied valt van artikel 1 van de Milieustakingswet, aangezien het niet om een handeling gaat waarvan de staking kan bevolen worden. De inspecteur onroerend erfgoed heeft cassatieberoep ingesteld.

* Hof van Beroep Brussel van 3 februari 2015 (betreft Aarschot, Witte Molen – verwaarlozing en werken zonder machtiging/vergunning aan monument en dorpsgezicht) :

Het Hof spreekt beklaagden vrij gelet op het feit dat het beschermingsbesluit onwettig is en buiten toepassing moet worden verklaard ingevolge artikel 159 GW. Het Hof verklaart zich niet bevoegd om te oordelen omtrent de herstellvordering gelet op de vrijspraak van beklaagden. De inspecteur onroerend erfgoed heeft cassatieberoep aangetekend.

* Hof van Beroep Gent van 21 mei 2015 (betreft Tielt, Kanegem, mevrouwsmolen – verwaarlozing beschermd monument – beroep tegen vonnis Corr. Brugge 19 januari 2014) :

In haar tussenarrest van 20 februari 2015 had het Hof van Beroep te Gent nog geen uitspraak gedaan over het herstel. Dat doet ze wel in haar arrest van 21 mei 2015. Het Hof veroordeelt namelijk beklaagden tot het herstel van het bouwkundig gedeelte (fase 1) binnen 24 maanden na kracht van gewijsde en het herstel van het molentechnisch gedeelte (fase 2) binnen 36 maanden na kracht van gewijsde. Er wordt ook nog een dwangsom van 200 euro opgelegd per fase indien de werken 4 maanden na het verstrijken van de uitvoeringstermijn nog niet uitgevoerd zijn. De inspecteur kan ambtshalve in de uitvoering voorzien in de plaats en op de kosten van de veroordeelde indien het herstel niet is gebeurd.

* Hof van Beroep Gent van 18 september 2015 (betreft Tielt, Kanegem, mevrouwsmolen – verwaarlozing beschermd monument – beroep tegen beschikking in Kortgeding Brugge 21 november 2014) :

Het Hof bevestigt de bestreden beschikking. Het stelt dat de vordering houdende het uitvoeren van dringende werken ongegrond is wegens gebrek aan bewezen hoogdringendheid. De herstellvordering werd immers reeds ingewilligd in een arrest van het Hof van Beroep te Gent van 21 mei 2015 en het Hof oordeelt nu dat het merendeel van de werken reeds werd uitgevoerd, terwijl de overige gevorderde maatregelen niet hoogdringend zouden zijn.

* Hof van Beroep Gent van 26 juni 2015 (betreft Wortegem-Petegem, kasteel van Moregem, verwaarlozing van beschermd monument) :

Het Hof spreekt beklaagden vrij aangezien volgens het Hof de strafvordering stoelt op een onwettige bestuursdaad. Het beschermingsbesluit zou niet afdoende gemotiveerd zijn en strijdig met artikel 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen zodat het buiten toepassing moet worden gelaten. Gelet op de vrijspraak van beklaagden oordeelt het Hof dat de herstellvordering niet gegrond is en de vordering tot verbeurte van een dwangsom zonder voorwerp. De inspecteur onroerend erfgoed heeft cassatieberoep ingesteld, het Openbaar Ministerie niet. De vrijspraak op strafgebied blijft dus bestaan. (nvdr : Ondertussen heeft het Hof van Cassatie in een arrest van 12 januari 2016 het arrest van het Hof van Beroep te Gent vernietigd in zoverre het uitspraak doet over de herstellvordering en heeft het de zaak doorverwezen naar het Hof van Beroep te Brussel. Interessant is alvast de overweging van het Hof van Cassatie dat “uit het Monumentendecreet niet kan worden afgeleid dat enkel ongeschonden en in goede bouwfysische toestand verkerende constructies in aanmerking komen voor de bescherming als monument. Het beschermenswaardig karakter van een onroerend goed en de toestand waarin het zich bevindt zijn namelijk twee onderscheiden factoren. Een toestand van aftakeling van het gebouw weerlegt als dusdanig de vastgestelde historische waarde ervan niet, tenzij die aftakeling volledig en onomkeerbaar zou zijn. De decreetgever heeft aan het bestuur inzake de bescherming van monumenten en stads-en dorpsgezichten een zeer ruime discretionaire bevoegdheid toebedeeld. Het behoort tot de discretionaire beoordelingsbevoegdheid van het bestuur om uit te maken of ondanks de geschonden of de slechte bouwfysische toestand van een constructie of de onderdelen ervan, de bescherming ervan wegens zijn opgegeven waarden van algemeen belang is.”)

* Hof van Beroep Gent van 2 oktober 2015 (betreft Lokeren, Markt – werken zonder vergunning/machtiging in een beschermd stadsgezicht) :

Het Hof akteert de afstand van geding van beide partijen. De vennootschap die werd gedagvaard is in falen.

Rechtbanken van eerste aanleg, oordelend in burgerlijke/correctionele zaken :

* Corr. Turnhout van 2 juni 2015 (betreft poortgebouw begijnhof Turnhout – verwaarlozing van en werken zonder vergunning/machtiging aan beschermd monument; eveneens dossier Wooninspectie)

Aangezien de werken inzake onroerend erfgoed ondertussen werden uitgevoerd, kon de rechter niet anders dan de herstellvordering van de gemachtigde ambtenaar onroerend erfgoed (nu inspecteur onroerend erfgoed) zonder voorwerp verklaren. Voor de Erfgoedinspectie is dit dossier afgehandeld, het wordt wel nog verder opgevolgd door de Wooninspectie.

* Corr. Brugge van 9 juni 2015 (betreft Blankenberge, Van Monsstraat – verwaarlozing van en werken zonder machtiging aan een beschermd monument)

Beklaagde wordt veroordeeld tot herstel van fase 2 binnen 2 jaar na de betekening, onder verbeurte van een dwangsom van 250 euro per dag met een maximum van 25.000 euro. Bij niet- uitvoering van

de werken is ambtshalve uitvoering mogelijk. Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel.

* Corr. Tongeren van 20 oktober 2015 (betreft Riemst, Zussen, Waterstraat – verwaarlozing van en werken zonder machtiging aan een beschermd monument en dorpsgezicht)

De rechter veroordeelt beklaagden tot het uitvoeren van de herstelmaatregelen die werden gevorderd door de inspecteur onroerend erfgoed en dit binnen een termijn van 18 maanden na kracht van gewijsde, onder verbeurte van een dwangsom van 200 euro per dag. Bij gebreke aan herstel is ambtshalve uitvoering mogelijk. Er werd geen beroep aangetekend. De Erfgoedinspectie zal dit dossier verder opvolgen in samenspraak met het Agentschap Onroerend erfgoed. (Bijkomend) probleem is namelijk de instabiele ondergrond waardoor het afleveren van vergunningen en een mogelijke verkoop bemoeilijkt wordt.

* Rb. 1^e aanleg Leuven van 29 april 2015 (tussenvonnis) (betreft Leuven, Oude Markt – werken zonder vergunning in een beschermd stadsgezicht) :

Gelet op het feit dat ook na de aanstelling van een deskundige de discussie inzake de dakvolumes blijft bestaan, beveelt de rechter in dit reeds lang aanslepend dossier de aanstelling van een nieuwe deskundige, weliswaar met een beperkte opdracht.

Kortgedingprocedures :

* Kortgeding Turnhout 3 april 2015 (betreft Mol, Casino van Gompel – verwaarlozing van beschermd monument) :

De rechter veroordeelt de overtreder tot het uitvoeren van voorlopige maatregelen binnen de 3 maanden na de betekening van de beschikking op straffe van een dwangsom van 50 euro per dag. Indien de werken niet worden uitgevoerd, is ambtshalve uitvoering mogelijk. Uit een navolgend proces-verbaal blijkt dat de overtreder alvast is overgegaan tot het uitvoeren van de voorlopige dringende werken. Een volledig herstel van het pand is echter nog niet gebeurd, zodat de Erfgoedinspectie dit dossier nog verder opvolgt.

* Kortgeding Antwerpen van 12 november 2015 (betreft Antwerpen, Moriaanstraat – verwaarlozing beschermd monument) (akkoordvonnis)

Dit verwaarloosde gebouw kreeg onlangs een nieuwe eigenaar. Aangezien er aanvankelijk geen verbetering in de toestand van het gebouw te bespeuren was, werd opdracht gegeven een kortgedingprocedure in te leiden voor de uitvoering van dringende werken en werd eveneens burgerlijk gedagvaard om het volledige herstel te bekomen. Nog vóór de zitting werd een akkoord gesloten tussen partijen en de inspecteur onroerend erfgoed zodat de rechter dit akkoord enkel hoefde te bekrachtigen. Het akkoord houdt enerzijds in dat een aantal dringende werken binnen 3 maanden na de uitspraak worden uitgevoerd op straffe van een dwangsom van 250 euro per dag, en anderzijds dat het volledige herstel aan de hand van de ondertussen verkregen vergunning zal worden doorgevoerd binnen 36 maanden na de uitspraak op straffe van een dwangsom van 200 euro per dag. Indien de werken niet worden uitgevoerd, is ambtshalve uitvoering mogelijk.

Aandachtspunten voor de nabije (en verdere) toekomst

Voor een oplistijng van grondige inzichten die werden opgedaan en kunnen worden aangewend ter verbetering van regelgeving, beleidsvisies en beleidsuitvoering inzake onroerend erfgoed is het op dit ogenblik nog te vroeg aangezien het nieuwe decreet pas op 1 januari 2015 in werking is getreden (met uitzondering van een deel van het luik archeologie) en aangezien nog niet alle handhavingsinstrumenten konden worden aangewend (bv. bestuurlijke maatregelen).

Bovendien zal het effect van sommige handhavingsinstrumenten pas binnen enkele jaren zichtbaar zijn. Zo is bijvoorbeeld in het kader van een minnelijke schikking een termijn van 8 jaar mogelijk voor herstel.

De preventieve werking van een degelijk handhavingsbeleid is bovendien niet te verwaarlozen.

In de nabije of verdere toekomst zijn dit alvast punten waaraan aandacht moet worden besteed, rekening houdende met het handhavingsprogramma dat op 27 november 2015 werd goedgekeurd :

Uitvoeringsbesluit inzake het certificaat na uitvoering van een minnelijke schikking

Het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering nadere regels vaststelt voor het opstellen en het afleveren van het certificaat dat de correcte en integrale uitvoering van de minnelijke schikking bevestigt.

Uitvoeringsbesluit inzake bekwaamheidsbewijzen

Ten gevolge van het Onroerenderfgoeddecreet kan het college van burgemeester en schepenen gemeentelijke ambtenaren aanstellen als verbalisanten. Hiervoor dient een uitvoeringsbesluit te worden opgemaakt waarin de minister de opleidings- of ervaringsvereisten bepaalt die verbonden zijn aan de afgifte van het bekwaamheidsbewijs dat nodig is voor de aanstelling als verbalisant.

Organiseren van opleidingen/studiedagen

Voor gemeentelijke verbalisanten en agenten en officieren van gerechtelijke politie zal een opleiding worden voorzien, die periodiek kan worden herhaald naargelang de noden.

Bijkomende dossieropvolging

Inspectie onroerend erfgoed is sinds de oprichting midden 2006 uitgegroeid tot een kleine gespecialiseerde equipe. Logischerwijze groeide ook het aantal dossiers én het aantal rechtsgedingen. In 2015 bleek de minnelijke schikking hét instrument bij uitstek om een aantal vastgelopen dossiers in beweging te krijgen. Ook in 2016 zal hiermee verdergegaan worden. Tegelijk dient aandacht besteed aan het terugvorderen van premies. En eens de delegatie voor de beroepsmogelijkheid bij bestuurlijke maatregelen een feit is, kunnen deze nieuwe handhavingstechnieken ingezet worden.

Opvolgen van rechtsgedingen : overleg met parketten en griffies

Een pijnpunt bij het opvolgen van een rechtsgeding in een dossier was het niet tijdig ontvangen van het vonnis zodat de inspecteur onroerend erfgoed als eiser tot herstel niet in de mogelijkheid was om te oordelen of er hoger beroep moest worden ingesteld. Zeker wanneer het herstel niet volledig wordt toegekend, of anders wordt geformuleerd dan gevorderd, kan dit ernstige gevolgen hebben.

Daarnaast werd in een dossier waarbij de uitvoerbaarheid bij voorraad werd toegestaan, (nog) geen grosse afgeleverd. Aangezien dit de rechtmatige uitvoering van het vonnis belemmert, moet ook dit een aandachtspunt zijn bij een overleg met parketten en griffies.

Bijsturing en update van een geïnformatiseerd systeem met modeldocumenten

Een geïnformatiseerd systeem met modeldocumenten zal up-to-date moeten gehouden worden en bijgestuurd waar nodig.

Ingebruikname van de Handhavingsdatabank onroerend erfgoed

Op dit ogenblik zit de handhavingsdatabank onroerend erfgoed in een testfase. In de eindfase zullen de gegevens van de handhavingsdatabank online staan op het web. De databank zal enkel de meest relevante gegevens vermelden, niet de inhoud van processen-verbaal of de processtukken. Ook statistische gegevens worden niet vrijgegeven.

Bijdragen aan een actieve monitoring van beschermd erfgoed

Bedoeling is om in de toekomst actiever in te spelen op probleemsituaties. Zo zou een rondvraag vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed aan de gemeenten naar de stand van zaken van het onroerend erfgoed op hun grondgebied al heel wat potentiële problemen aan het licht kunnen brengen, die aan inspectie onroerend erfgoed kunnen worden gesignaleerd.

Medewerking aan de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid

De erfgoedinspectie onderschrijft de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid. Zij zal daarom haar medewerking verlenen aan de onderlinge stroomlijning van processen en procedures, de samenwerking versterken met andere, relevante inspectie- en handhavingsdiensten en zich inschrijven in het globale strafvervolgingsbeleid via het vaststellen van prioriteiten voor strafvervolgning en bestuurlijke handhaving.

Afsluiten van protocollen

a) met Onroerend Erfgoed

Op 28 oktober 2013 werd een protocol afgesloten tussen het agentschap Inspectie RWO en het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.

Met dit protocol beogen beide agentschappen, rekening houdend met elkaars opdrachten en de hieraan verbonden sterktes en zwaktes (aanwezigheid op het terrein en expertise versus juridische kennis inzake handhaving), maximaal samen te werken ter realisatie van het gemeenschappelijk doel, namelijk het behoud van beschermde erfgoedwaarden. Deze samenwerking moet niet alleen leiden tot een meer efficiënte inzet van de beschikbare middelen, maar tevens onderling tegenstrijdige beslissingen voorkomen.

Het protocol hield al rekening met de nieuwe instrumenten en taakstellingen van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Met de komst van het nieuwe decreet zal de link tussen beheers- en handhavingstechnieken wel nog toenemen, zodat doorgedreven overleg met Onroerend Erfgoed zich nog meer zal laten voelen. De samenwerking zal in elk geval een leerproces zijn voor zowel Inspectie onroerend erfgoed als voor het agentschap Onroerend Erfgoed. Het protocol dient aangepast te worden aan de nieuwe structuur waarbinnen de Erfgoedinspectie zal opgenomen worden.

b) met gemeenten

Het is de bedoeling om ook met de gemeenten die beschikken over gemeentelijke verbalisanten protocollen af te sluiten zodat een taakverdeling kan worden vastgelegd en de eenheid van beleid bij de inzet van zachte handhaving en bestuurlijke stakingsbevelen kan worden gegarandeerd.

Conclusie

De uitdagingen voor de toekomst zijn groot. Handhaving onroerend erfgoed is een beetje pionierswerk. Vóór 2006 was er binnen de sector onroerend erfgoed nauwelijks sprake van handhaving. Onder de vleugels van de afdeling Inspectie RWO is de Erfgoedinspectie kunnen uitgroeien tot een kleine maar professionele equipe. Er dient afgewacht welk effect de transitie naar het Departement LNE zal hebben.